

УДК 37.01+378

DOI <https://doi.org/10.52726/as.pedagogy/2023.4.2>**О. І. ДЕНІЧЄВА***кандидат педагогічних наук, доцент**Електронна пошта: olhadienichieva@gmail.com**<https://orcid.org/0000-0002-1655-8688>***КОМПЛЕКСНИЙ ПІДХІД ДО МОДЕРНІЗАЦІЇ ЗМІСТУ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ**

У статті проаналізовано шляхи реалізації комплексного підходу у процесі реформування системи вищої освіти в Україні. Розглянуто вплив політичних, економічних та соціальних чинників на впровадження інноваційних технологій у професійній підготовці майбутніх фахівців. Охарактеризовано напрями реформування системи освіти, які скеровують модернізацію змісту вищої освіти на комплексне оновлення форм і методів організації освітнього процесу, суміщення концептуальних підходів, що сприяє розвитку конкурентоспроможної особистості. Визначено важливість трансформаційних процесів сучасного українського суспільства для обґрунтування мети і завдань освітніх реформ. Вивчено особливості реалізації комплексного підходу в освітньому процесі ЗВО. Наголошено на необхідності ретельного добору технологій для розвитку освітнього простору: педагогічних, інформаційних, проектних, соціальних. Здійснено аналіз державних документів, в яких йдеться про стратегії реформування освіти, завдання освітніх реформ, спрямованих на оновлення змісту освіти. Увагу зосереджено на основних положеннях методичних рекомендацій щодо розроблення стандартів вищої освіти, узгоджених з Рамкою кваліфікацій європейського простору вищої освіти, Європейською рамкою кваліфікацій для навчання протягом життя. Державні стандарти в Україні визначають вимоги до оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти відповідно до міжнародних стандартів вимірювання знань, вмінь та навичок. Доведено, що стандартизація вищої освіти передбачає оновлення освітніх програм, що уможливило створення додаткових умов проведення освітньої діяльності. Зазначено, що під час воєнного стану тенденції розвитку суспільства значно впливають на механізми забезпечення якості вищої освіти. Окреслено перспективи подальшої модернізації змісту вищої освіти.

Ключові слова: модернізація, освітні реформи, зміст освіти, освітні стандарти, оновлення.

Постановка проблеми. Упровадження освітніх реформ розглядається як пріоритетна ланка у побудові нової моделі українського суспільства. Сучасний стан розвитку країни показує, що трансформації у системі освіти зумовлені низкою соціально-історичних чинників, які скеровують вибір підходів до професійної підготовки здобувачів вищої освіти, імплементації професійних стандартів, визначення форм і методів організації освітнього процесу, отримання якісних показників навчальних досягнень, введення перспективних технологій у процес професійного становлення особистості.

Істотного значення набуває модель соціальної ринкової економіки, яка значно впливає на розвиток системи освіти, утворюючи необхідність перегляду мети структурного реформування на різних освітніх рівнях. Вимоги сучасного ринку праці передбачають зміни ціннісних орієнтирів впроваджуваних реформ, переосмислення їх мети та завдань, практичну реалізацію отриманої інформації, професійну перепідготовку, формування конкурентоспроможних фахівців [Сбруєва : 96].

Акцентуємо увагу на те, що важливим є використання різних за характером і принципом дії підходів до модернізації системи вищої освіти, що зумовлюється підвищенням рівня економічної конкуренції в західноєвропейських країнах та потребує оновлення змісту вищої освіти в Україні відповідно до пріоритетних напрямів розвитку ринку праці. Викладене вище окреслює актуальність дослідження, оскільки результати інформатизації суспільства, цифровізації освітнього простору, світових конфліктів спричиняють потребу модернізації змісту освітніх програм.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченню проблеми реформування системи освіти присвячено праці українських вчених: А. Василюк (концептуальна модель реформування освіти), О. Дубасенюк, О. Локшина (тенденції модернізації вищої освіти), В. Огнев'юк (питання оновлення змісту навчання, тенденції розвитку освіти), С. Мартиненко (розвиток вищої освіти у європейських країнах), А. Сбруєва (чинники розвитку вищої освіти, інноваційні підходи до організації навчально-виховного процесу), С. Сисоєва (питання ре-

лізації освітніх реформ), Н. Чернуха (соціальні аспекти розвитку освіти).

Метою статті є аналіз впровадження комплексного підходу до реформування системи освіти та основних напрямів модернізації змісту вищої освіти України.

Виклад основного матеріалу. Структурні зміни в суспільстві спрямовують освітні реформи на вдосконалення системи професійної підготовки здобувачів вищої освіти, припинення обмежень здобуття освіти різних вікових груп, забезпечення академічної доброчесності, створення умов для реалізації творчого потенціалу молоді, професійну перепідготовку працівників. Досить важливим аспектом під час реформування вважається модернізація змісту освітніх програм, яка передбачає поєднання концептуальних підходів, теорії та практики, що уможлиблює формування вмій та навичок, необхідних для розвитку конкурентоспроможної особистості у майбутній фаховій діяльності [Локшина : 9–11].

Як відомо, освітні реформи здійснюються у декількох напрямках: середня школа (нова українська школа), професійна (професійно-технічна) освіта, освіта дорослих, розвиток науки в Україні [Про вищу освіту]. Проведення реформ умовно поділяємо на два етапи: підвищення продуктивності та ефективності взаємодії структур. Відповідно до першого етапу, увага приділяється підвищенню якості освіти та рівня працездатності (конкурентоспроможності) [Освітні реформи : 61–62]. Виявлення нових можливостей для покращання якості підготовки студентів, підвищення їх рівня мотивації до саморозвитку та самоосвіти, осучаснення мети і завдань в освітніх програмах, запровадження нових засобів та прийомів для професійного становлення, використання комплексного підходу в системі оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти є ключовими ідеями цього етапу [Василюк].

Трансформації в освіті, за другим етапом, пов'язані зі змінами в системі управління закладами освіти, забезпеченням умов для підвищення кваліфікації працівників освіти; з перспективами працевлаштування студентів, моделлю фінансування. Комплексний характер проведення реформ на цьому етапі проявляється у взаємозв'язку результатів навчання

з складовими освітнього процесу. Наголосимо, що сучасна перебудова суспільства значно впливає на переосмислення завдань реформ та оновлення прийомів навчання [Локшина].

В контексті модернізації змісту освіти, використання комплексного підходу призначено враховувати сучасні соціальні та економічні проблеми в країні. Комплексний підхід передбачає ретельний відбір технологій, методів та засобів з метою розв'язання різних за характером соціальних питань під час розвитку освіти [Гораш : 53]. Поетапність планування змін на всіх освітніх рівнях дотримується принципів комплексного оновлення існуючої парадигми освіти, добору філософських та педагогічних концепцій становлення особистості, удосконалення освітнього процесу, зміни фінансування закладів вищої освіти [Освітні реформи], [Сбруева : 60–67].

Стратегії розвитку вищої освіти висвітлені в Концепції реалізації державної політики у сфері професійної освіти «Сучасна професійна (професійно-технічна освіта)» на період до 2027 року, Концепції розвитку педагогічної освіти, Законах України: «Про освіту» та «Про вищу освіту». У державних документах йдеться про основні проблеми, завдання та перспективи реформування змісту освіти у новому суспільстві. Значна увага приділяється шляхам виходу з кризових ситуацій [Про освіту]. Доцільність упровадження реформ (структурних, системних) характеризується певними причинами: низька мотивація та соціальний статус науково-педагогічних працівників, дисбаланс між вимогами ринку праці і потребами в суспільстві, зміст освітніх програм і вимоги до розвитку конкурентоспроможності особистості. Зміст концепцій окреслює стратегічну значущість освіти та передбачає поступове виконання завдань реформ: трансформація структури професійної освіти, внесення коректив до освітніх програм, введення нових стандартів професійної освіти, зміни у нормативно-правовій базі, співпраця з іноземними спеціалістами, коригування фінансування тощо [Про вищу освіту].

Аналізуючи нормативні джерела, спостерігаємо, що модернізація змісту вищої освіти здійснюється на державному та індивідуальному рівнях. Трансформації на державному рівні – це цілісність дій, скерованих на загальні нововве-

дення у змісті освіти; на індивідуальному – це дії, які орієнтовані на саморозвиток, самовдосконалення, творчу та професійну самореалізацію особистості [Василюк]. У документах розроблено стратегії розвитку освіти, основні напрями модернізації вищої освіти, завдання освітніх реформ. Філософські та педагогічні концепції, які покладено в основу документів, визначають напрями реформування, спрямовуються на розвиток професійних компетентностей здобувача освіти згідно з обраною ним освітньою галуззю, програмних результатів, потреб ринку праці тощо [Про вищу освіту], [Освіта і наука : 10–12].

Згідно з науковими поглядами О. Дубасенюк, модернізація системи освіти відбувається у контексті переходу до інноваційних моделей організації освітнього процесу. Модернізація змісту освіти визначається введенням комплексу технологій (дистанційної, проєктної, ситуаційної, розвитку критичного мислення та ін.), які сприятимуть професійній підготовці студентів, формуванню типу інноваційного мислення особистості у професійній сфері [Освітні реформи : 259–261].

У працях В. Андрущенко та В. Кременя спостерігаємо, що поняття «модернізація» роз'яснюється як чинник культурних, соціальних та освітніх перетворень в країні. В українському суспільстві зміни здійснюються на засадах демократизації, гуманітаризації та інформатизації, що передбачає якість результатів організації освітнього процесу [Андрущенко : 13–14], [Кремень, 2001: 23–25]. Отже, під модернізацією розуміємо комплекс змін різного характеру, сконцентрованих на трансформації змісту освітніх програм, навчальних планів та навчальних програм; оновлення мети та завдань організації освітнього процесу; ретельному доборі методів і технологій професійної освіти; вдосконалення прийомів та засобів для полегшення адаптації студента в новому соціальному просторі.

Необхідно зазначити, що побудова освітніх програм, їх модернізація, реалізується через імплементацію європейських освітніх стандартів. Освітній стандарт – це документ, який визначає вимоги до формування предметних і фахових компетентностей [Методичні рекомендації]. Враховуючи внесені корективи

до деяких стандартів вищої освіти для першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівня вищої освіти, законодавчо прийняті правила та норми до оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти націлені на форми атестації (наприклад, єдиний державний кваліфікаційний іспит, захист кваліфікаційної роботи). Оновлення правил оцінювання навчальних досягнень окреслює зміст вищої освіти, визначає якість навчально-виховного процесу, рівень підготовки спеціалістів, здатних розв'язувати практичні завдання у професійній сфері [Стандарти, 2022].

Державні стандарти освіти передбачають виконання навчальними закладами обов'язкових умов для реалізації компетентнісного та особистісно орієнтованого підходів під час побудови освітніх програм. Правила, які розроблено відповідно до розвитку суспільства, зорієнтовані на формування загальних і спеціальних компетентностей, що здійснюється за допомогою використання новітніх методик викладання дисциплін [Авшенюк : 12–13]. Стандарти визначають принципи освітнього процесу, які ґрунтуються на засадах модульно-компетентнісного підходу, тому важливість підготовки фахівців, спроможних до конкуренції є актуальним питанням на сучасному етапі розвитку держави [Council Recommendation].

Згідно з положеннями розкритими у державних документах про затвердження та внесення коректив до стандартів вищої освіти, помічаємо зміни тенденцій використання інструментів оцінювання знань, вмінь та навичок здобувачів освіти [From Reflection]. Освітні стандарти детермінують певний комплекс дій для ефективного оновлення змісту програм, системи заходів визначення рівня знань; встановлення додаткових умов до формування професійних компетентностей відповідно до фахової спеціалізації; організації ефективного управління закладами освіти та надання інформації про їх діяльність [Стандарти, 2015], [Стандарти, 2022]. Зважаючи на те, що введення освітніх стандартів реалізується на основі рекомендацій про забезпечення якості вищої освіти в європейському просторі (Рамки кваліфікацій європейського простору вищої освіти, Європейської рамки кваліфікацій для навчання протягом життя), державні стандарти в Україні

охоплюють вимоги до визначення рівня здобутих знань відповідно до критерій міжнародної системи вимірювання навчальних досягнень особистості [Захарченко : 23], [Council Recommendation].

Підкреслимо, що внесені корективи до освітніх стандартів передбачають механізми забезпечення якості знань майбутніх фахівців, які сконцентровані на нових вимогах міжнародного ринку праці, що ускладнює процес швидких змін у змісті системи освіти та якості її оцінювання в умовах воєнного стану. Система трансформація змісту освітніх програм фокусується на визначенні обсягу навчального навантаження, активізації досліджень в багатьох галузях освіти, прогнозуванні позитивних результатів навчання здобувачів освіти, дотриманні академічної доброчесності [Освіта і наука], [Методичні рекомендації]. Стандарти вищої освіти забезпечують інновації в змісті програм, які наслідують принципи реалізації компетентнісного, комплексного та особистісно орієнтованого підходів, що дозволяє комплексно застосовувати педагогічні технології в освітньому процесі.

Формування нових цілей та завдань освітніх реформ спрямовує модернізацію освіти на поєднання багатьох факторів задля підвищення ефективності професійної діяльності особистості. Комплексний підхід до модернізації освіти розглядаємо як сукупність дій, націлених на вибір стратегій, форм і методів організації та оновлення освітнього процесу з метою впровадження інновацій, які забезпечують успішну підготовку фахівців. Варто врахувати, що введення комплексного підходу під час оновлення змісту вищої освіти скеровано на збалансування основних складових освітнього процесу.

Перетворення у системі освіти, які відчуваемо сьогодні, зосереджуються на соціалізації особистості в суспільстві, її здатності до аналізу та прогнозування подій, мобільності, вмінні співпрацювати, глибоко розуміти сутність соціальних цінностей та екологічних явищ. Усвідомлення стрімкого переходу до інформатизації, діджиталізації, цифрової реальності вимагає розроблення змісту освітніх програм на підґрунті формування нових стандартів життя [Освітні реформи : 234–235].

Тому істотного значення набуває використання комплексного підходу до модернізації змісту освіти з метою удосконалення професійного розвитку особистості.

Фактори впливу (наприклад, нестабільність, динаміка соціальна, культурні, політичні та ін.) посилюють перехід до нової моделі освіти, інтеграції закладів освіти, що спрямовує тенденції реформування вищої освіти на підвищення її якості та ролі серед молоді. Зміст освіти, у площині розвитку суспільства, відтворює загальні тенденції його побудови, охоплює результати проведення реформ задля комплексної побудови знань, практичних вмінь та навичок на підґрунті здобутого досвіду [Освітні реформи : 133–135]. Розглядаючи поняття «зміст освіти», орієнтуємося на взаємозв'язок зовнішніх і внутрішніх складників, які утворюють сутність цього поняття. Зовнішні складники – це процеси, спричинені впливом політичних, соціальних та економічних чинників, системними та структурними освітніми реформами, прогнозуванням розвитку вищої освіти. Внутрішні – це певні дії, які розраховані на соціальний досвід особистості, що сприяє опануванню знань у фаховій сфері; відтворюють сучасний зміст потреб і вимог до трансформації освітнього процесу шляхом введення нових засобів організації навчання, змін у переліку дисциплін, що викладаються [Кремень, 2003 : 2].

Як зазначає учений-педагог М. Фіцула, вибір напрямів удосконалення вищої освіти повинен орієнтуватися на підвищення якості цієї освіти, забезпечення мобільності студентів та їх професійної мобільності, що здійснюється за допомогою інтеграції навчальних закладів різних рівнів акредитації. Зміст освіти має розглядатися у площині розвитку технологічних циклів, які зумовлюють оновлення навчального матеріалу, сутність, якого сприяє становленню самостійної, самодостатньої особистості здібної до самоаналізу. Зміст освіти у ЗВО окреслює напрями діяльності людини у професійному колі та визначає її шляхи мислення. Важливим вважаємо аналіз змісту освіти за двома компонентами: нормативним (нормативні, професійно-орієнтовані дисципліни) і вибіркоким (рекомендовані до обрання дисципліни, наприклад, спецкурси) [Фіцула : 93–95]. Отже, у ході роз'яснення змісту вищої освіти доцільно узагальнити його як

комплекс знань, практичних вмінь та навичок, які особистість опановує під час удосконалення своїх фахових якостей, потрібних для успішної реалізації професійних функцій.

Висновки. Проведений аналіз дозволяє зробити висновок, що комплексний підхід до модернізації змісту вищої освіти передбачає впровадження у практику новітніх технологій навчання, форм і методів організації та здійснення навчально-виховного процесу, уможливорює детальний добір прийомів і засобів навчання, забезпечує формування певного комплексу практичних вмінь та навичок, необхідних для розвитку загальних і спеціальних компетентностей особистості. Враховуючи сучасні соціально-економічні проблеми українського суспільства, комплексний характер

проведених освітніх реформ сприяє: цілісному впровадженню інноваційних способів модернізації змісту освіти, змінам у нормативних документах (освітньо-професійних програмах підготовки здобувачів вищої освіти, державному стандарті, навчальних планах), визначенню результатів оновлення змісту вищої освіти.

Перспективами подальшого розвитку вважаємо дослідження концепцій розроблення освітньо-професійних програм для професійної підготовки майбутніх фахівців, аналіз особливостей впровадження інноваційних технологій навчання, перспективи використання новітніх методик викладання дисциплін циклу професійної підготовки у складних умовах розвитку українського суспільства.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андрущенко В. П. Модернізація освіти: політика і практика. *Педагогіка і психологія*. 2002. № 3. С. 12–15.
2. Авшенко Н. М., Десятков Т. М., Дяченко Л. М., Постригач Н. О., Пуховська Л. П., Сулима О. В. Компетентнісний підхід до підготовки педагогів у зарубіжних країнах: теорія та практика : монографія. Кіровоград. 2014. 280 с.
3. Гораш К. Комплексний підхід до прогнозування розвитку повної загальної середньої освіти. *Український педагогічний журнал*. 2017. № 4. С. 52–59.
4. Захарченко В.М. Рамки кваліфікацій у Європейському освітньому просторі. Навчально-методичний посібник / В.М. Захарченко, М. В. Міусов, Д. Г. Парменова. Одеса. 2017. 88 с.
5. Кремень В. Г. Модернізація освіти – важливий чинник соціального, економічного і політичного розвитку України. *Вісник НАН України*. 2001. № 3. С. 22–25.
6. Кремень В. Г. Модернізація системи освіти як важливий чинник інноваційного розвитку держави. *Освіта України*. 2003. № 34. С. 2.
7. Освітні реформи: місія, дійсність, рефлексія: монографія / за ред. Василя Кременя, Тадеуша Левовицького, Віктора Огнев'юка, Світлани Сисоевої. К. 2013. 460 с.
8. Сбруєва А.А. Порівняльна педагогіка вищої школи: національний, європейський та глобальний контексти : навчальний посібник. Суми. 2021. 319 с.
9. Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG). К. 2015. 32 с.
10. Фіцула М. М. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. / М. М. Фіцула. К. 2006. 352 с.
11. Dienichieva O., Komogorova M., Lukianchuk S., Teletskaya L., Yankovska I. (2021) From Reflection to Self-Assessment: Methods of Developing Critical Thinking in Students International Journal of Education and Information Technologies. 2021. Vol. 15. P. 227–236. URL: <http://doi.org/10.46300/9109.2021.15.23>

ДЖЕРЕЛА

1. Василюк А. Альтернативні типології освітніх реформ *Порівняльно-педагогічні студії*. 2010. 3–4. 161–167. URL: https://library.udpu.edu.ua/library_files/poriv_ped_stydii/2010/2010_2_20.pdf
2. Методичні рекомендації щодо розроблення стандартів вищої освіти: Наказ Міністерства освіти і науки України від 01.06.2016 No 600. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/uploads/public/5dc9630eb5dc9630eb3e2d768027976.pdf>
3. Освіта і наука України в умовах воєнного стану: інформаційно-аналітичний збірник : Київ, 2023. 64. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/serpnevakonferencia/2023/22.08.2023/informanalytic.zbimosvita.v.umovah.voyennogo.stanuvykl.rozv.povoyen.perspekt.22.08.2023.pdf>
4. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 No 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
5. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 No 1556-VII. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
6. Стандарти вищої освіти Наказ № 26 від 13.01.2022. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishchaosvita/2022/Standarty.Vyshchoyi.Osvity/Nakaz-26-13.01.22.pdf>

7. Тенденції розвитку шкільної освіти в країнах ЄС, США та Китаї : монографія / О.І. Локшина, О.З. Глушко, А.П. Джурило, С.М. Кравченко, Н.В. Нікольська, М.М. Тименко, О.М. Шпарик ; за заг. ред. О.І. Локшиної. [Електронне видання]. Київ.2021. 350 с. URL: <https://undip.org.ua/wp-content/uploads/2021/12/21-13.pdf>
8. Council Recommendation (2017) on the European Qualifications Framework for lifelong learning and repealing the recommendation of the European Parliament and of the Council of 23 April 2008 on the establishment of the European Qualifications Frame. URL: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32017H0615\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32017H0615(01)).

REFERENCES

1. Andrushchenko V. P. (2002) Modernizatsiia osvity: polityka i praktyka [Modernization of Education: Policy and Practice] *Pedahohika i psykholohiia*. Vol. 3. 12–15. (in Ukrainian)
2. Avsheniuk N. M., Desiatov T. M., Diachenko L. M., Postryhach N. O., Pukhovska L. P., Sulyma O. V. (2014) *Kompetentnisnyi pidkhid do pidhotovky pedahohiv u zarubizhnykh krainakh: teoriia ta praktyka* [Competence Approach to the Teachers' Training in Foreign Countries: Theory and Practice], Kirovohrad. 280. (in Ukrainian)
3. Horash K. (2017) Kompleksnyi pidkhid do prohnozuvannia rozvytku povnoi zahalnoi serednoi osvity [Integrated Approach to Predicting the General Secondary Education Development]. *Ukrainskyi pedahohichnyi zhurnal*. Vol. 4. 52–59. (in Ukrainian)
4. Zakharchenko V.M., Miiusov M.V., Parmenova D.H. (2017) *Ramky kvalifikatsii u Yevropeiskomu osvitnomu prostori* [Qualifications Framework in the European Educational Area], Odesa. 88. (in Ukrainian)
5. Kremen V. H. (2001) Modernizatsiia osvity – vazhlyvyi chynnyk sotsialnoho, ekonomichnoho i politychnoho rozvytku Ukrainy [Modernization of Education as an Important Factor in the Social, Economic and Political Development of Ukraine]. *Visnyk NAN Ukrainy*. Vol. 3. 22–25. (in Ukrainian)
6. Kremen V. H. (2003) Modernizatsiia systemy osvity yak vazhlyvyi chynnyk innovatsiinoho rozvytku derzhavy [Modernization of the Education System as an Important Factor in the Innovative Development of the State]. *Osvita Ukrainy*. Vol. 34. 2. (in Ukrainian)
7. Kremen V., Levovytskyi T., Ohneviuk V., Sysoievoi S. (2013) *Osvitni reformy: misiia, diisnist, refleksiiia* [Educational Reforms: Mission, Reality, Reflection], K. 460. (in Ukrainian)
8. Sbrueieva A.A.(2021) *Porivnialna pedahohika vyshchoi shkoly: natsionalnyi, yevropeyskyi ta hlobalnyi konteksty* [Comparative Pedagogy of Higher Education: National, European and Global Contexts], Sumy. 319 s. (in Ukrainian)
9. European Association for Quality Assurance in Higher Education (2015) *Standarty i rekomendatsii shchodo zabezpechennia yakosti v Yevropeiskomu prostori vyshchoi osvity (ESG)* [Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area (ESG)], K. 32. (in Ukrainian)
10. Fitsula M. M. (2006) *Pedahohika vyshchoi shkoly* [Pedagogy of Higher School], K. 352. (in Ukrainian)
11. Dienichieva O., Komogorova M., Lukianchuk S., Teletska L., Yankovska I. (2021) *From Reflection to Self-Assessment: Methods of Developing Critical Thinking in Students* International Journal of Education and Information Technologies. Vol. 15. P. 227–236. Retrieved from: <http://doi.org/10.46300/9109.2021.15.23> (in English)

SOURCES

1. Vasyliuk A. (2010) *Alternatyvni typolohii osvitnikh reform* [Alternative Typologies of Educational Reforms] *Porivnialno-pedahohichni studii*. Vol. 3–4. 161–167. Retrieved from: https://library.udpu.edu.ua/library_files/poriv_ped_stydii/2010/2010_2_20.pdf (accessed 26 December 2023).
2. Ministry of Education and Science of Ukraine (2016) *Metodychni rekomendatsii shchodo rozroblennia standartiv vyshchoi osvity: Nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy vid 01.06.2016 No 600* [Guidelines for the Development of Higher Education Standards] Retrieved from: <https://mon.gov.ua/storage/app/uploads/public/5dc9630eb5dc9630eb3e2d768027976.pdf> (accessed 26 December 2023).
3. IEA (2023) *Osvita i nauka Ukrainy v umovakh voiennoho stanu informatsiino-analitychnyi zbirnyk*. [Education and Science of Ukraine under Martial Law], Kyiv. 64. Retrieved from: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/serpnevakonferencia/2023/22.08.2023/informanalytic.zbirnosvita.v.umovah.voyennogo.stanuvykl.rozv.povoyen.perspekt.22.08.2023.pdf> (accessed 26 December 2023).
4. Pro osvitu: Zakon Ukrainy vid 05.09.2017 No 2145-VIII. (Zakon Ukrainy). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (accessed 26 December 2023).
5. Pro vyshchu osvitu: Zakon Ukrainy vid 01.07.2014 No 1556-VII. (Zakon Ukrainy). Retrieved from: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (accessed 26 December 2023).
6. Ministry of Education and Science of Ukraine (2022) *Standarty vyshchoi osvity Nakaz № 26 vid 13.01.2022* [Standards of Higher Education]. Retrieved from: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-vnesennya-zmin-do-deyakih-standartiv-vishoyi-osviti-2022> (accessed 27 December 2023).
7. Lokshyna O.I., Hlushko O.Z., Dzhurylo A.P., Kravchenko C.M., Nikolska N.V., Tymenko M.M., Shparyk O.M. (2021) *Tendentsii rozvytku shkilnoi osvity v krainakh EU, USA ta China*. [Trends in School Education Development

in the EU, USA and China]. [Elektronne vydannia], Kyiv. 350. Retrieved from: <https://undip.org.ua/wp-content/uploads/2021/12/21-13.pdf> (accessed 26 December 2023).

8. Council Recommendation (2017) of 22 May 2017 on the European Qualifications Framework for lifelong learning and repealing the recommendation of the European Parliament and of the Council of 23 April 2008 on the establishment of the European Qualifications Frame. Retrieved from: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32017H0615\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32017H0615(01)) (accessed 26 December 2023).

O. I. DIENICHIEVA

PhD in Education, Associate Professor

E-mail: olhadienichieva@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-1655-8688>

**COMPLEX APPROACH TO HIGHER EDUCATION CONTENT MODERNIZATION
OF UKRAINE**

The article deals with the ways of using a complex approach in the process of higher education reforming in Ukraine. The influence of political, economic and social factors on innovative technologies implementation during future specialists' professional training is considered. The directions of the education reforms are analysed. It leads the higher education content modernization to the comprehensive updating of forms and methods of educational process organization. Combining conceptual approaches helps to contribute to the professional competency formation in the development of a competitive personality. The importance of modern Ukrainian society transformation processes of justifying the goals and objectives of educational reforms has been determined. The features of the implementation of an integrated approach in the educational process of higher education have been studied. The necessity for careful selection of technologies for the educational development and content modernization is highlighted. The analysis of state documents denotes that the strategies of education reforms and the task of educational reforms are aimed at changing the content of higher education. Attention is focused on the basic principles of methodical recommendations on the development of higher education standards, agreed with the Qualifications Framework of the European Higher Education Area, the European Qualifications Framework for Lifelong learning, Education Standards in Ukraine. It regulates the requirements for assessing the applicants' educational achievements in accordance with the international standards to measure knowledge, skills and abilities. It is proved that standardization of higher education involves the updating of educational programme content. It makes possible to integrate the use of pedagogical technologies in the educational process. It is noted that the tendencies of the society development are significantly influenced by the mechanisms for ensuring the quality of higher education. Prospects for further development of content modernization are outlined.

Key words: modernization, educational reforms, content of education, education standards, updating.